

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

Pracovní právo II.

Přednáška č. 10:

Zástupci zaměstnanců Odborová organizace a její činnost

Jaroslav Stránský

Katedra pracovního práva a sociálního zabezpečení

Strany kolektivních vztahů

- Kolektivní pracovněprávní vztahy vznikají mezi:
 - zaměstnavatelem, případně organizací zaměstnavatelů a
 - zástupcem zaměstnanců.
- České pracovní právo zná tyto zástupce zaměstnanců:
 - odborová organizace,
 - rada zaměstnanců,
 - zástupce pro oblast BOZP,
 - evropská rada zaměstnanců.

Rada zaměstnanců, zástupce pro BOZP, ERZ

- Jde o zaměstnanecké orgány ustavené volbou.
- Sporná otázka, zda mají právní osobnost a svéprávnost.
- Tito zástupci zaměstnanců nemohou za zaměstnance vést kolektivní vyjednávání a uzavřít kolektivní smlouvu.
- Jádro oprávnění spočívá v oblasti informování a projednávání.
- Evropská rada zaměstnanců slouží k zajištění přístupu k nadnárodním informacím.

Svoboda sdružování do odborů

- Úmluva MOP č. 87 (č. 489/1990 Sb.) garantuje:
 - právo zaměstnanců i zaměstnavatelů zakládat odborové organizace a stávat se jejich členy,
 - právo odborových organizací vypracovávat své stanovy a pravidla, zcela svobodně volit své zástupce, organizovat svoji správu a činnost a formulovat svůj program,
 - povinnost veřejných orgánů zdržet se jakéhokoliv zásahu, který by omezoval toto právo nebo zabraňoval jeho zákonnému vykonávání,
 - nemožnost rozpustit odborovou organizaci nebo pozastavit její činnost administrativní cestou.
- Svobodu odborového sdružování garantuje (mimo jiné) i Listina základních práv a svobod (čl. 27).

Vznik odborové organizace

- Vznik odborové organizace je s ohledem na svobodu sdružování garantovanou v úmluvě č. 87 MOP ovládán tzv. evidenčním principem.
- Podle § 3025 odst. 2 občanského zákoníku vzniká odborová organizace dnem následujícím po dni, v němž bylo příslušnému orgánu doručeno oznámení o jejich založení.
- Vznik odborových organizací upravuje zákon o veřejných rejstřících.
- Oznámení o založení odborové organizace je třeba doručit rejstříkovému soudu.
- Rejstříkový soud provede zápis do 5 pracovních dnů.

Odborová organizace jako právnická osoba

- Z ustanovení § 3025 občanského zákoníku vyplývá, že na odborové organizace se použije úprava spolku jen přiměřeně v rozsahu, v jakém to neodporuje jejich povaze podle úmluvy č. 87 MOP.
- Odborová organizace může svobodně uspořádat své vnitřní poměry bez ohledu na pravidla spolkového práva.
- Také z ustanovení § 3046 občanského zákoníku lze dovodit, že odborová organizace je právnickou osobou svého druhu.
- Svou povahou se blíží spolku, ale nejde o spolek v pravém smyslu se všemi právními důsledky.

Působení odborové organizace u zaměstnavatele

- Odborová organizace působí u zaměstnavatele a má právo jednat, pokud
 - je k tomu oprávněna podle stanov,
 - alespoň tři její členové jsou u zaměstnavatele v pracovním poměru.
- Oprávnění odborové organizace u zaměstnavatele vzniknou dnem následujícím po dni, kdy zaměstnavateli oznámila, že splňuje výše uvedené podmínky.
- Přestane-li odborová organizace tyto podmínky splňovat, je povinna to zaměstnavateli bez zbytečného odkladu oznámit.

Právo na umožnění činnosti

- Zaměstnavatel je povinen na svůj náklad vytvořit zástupcům zaměstnancům podmínky pro řádný výkon jejich činnosti.
- Zaměstnavatel je zejména povinen poskytovat místnosti s nezbytným vybavením, hradit náklady na údržbu a technický provoz a potřebné podklady.
- Zaměstnavatel je povinen plnit uvedené povinnosti podle svých provozních možností a v přiměřeném rozsahu (přiměřenost se posuzuje zejména ve vztahu k velikosti a síle hospodářského zázemí).

Výkon činnosti odborových funkcionářů

- Členové orgánu odborové organizace jsou chráněni před rozvázáním pracovního poměru ze strany zaměstnavatele:
 - zaměstnavatel musí požádat odborovou organizaci o předchozí souhlas výpovědí nebo okamžitým zrušením,
 - není-li souhlas dán, je rozvázání pracovního poměru neplatné, ledaže zaměstnavatel prokáže, že na něm není možné spravedlivě požadovat další trvání pracovního poměru.
- Uvolnění k výkonu činnosti:
 - právo na pracovní volno s náhradou mzdy k výkonu funkce člena orgánu odborové organizace,
 - volno bez náhrady mzdy k výkonu jiné odborové činnosti.

Oprávnění zástupců zaměstnanců

- V souvislosti s uplatňováním oprávnění zástupců zaměstnanců vůči zaměstnavateli se hovoří o spoluúčasti zaměstnanců.
- Zástupci zaměstnanců mají vůči zaměstnavateli právo na:
 - informování,
 - projednání,
 - spolurozhodování,
 - kolektivní vyjednávání,
 - kontrolu.
- Zástupci zaměstnanců i zaměstnavatelů se mohou podílet na tvorbě právních předpisů.

Informování a projednání

- Právní úprava vychází ze směrnice 2002/14/EC.
- Cíle úpravy informování a projednávání:
 - zvýšení ochrany práv zaměstnanců prostřednictvím získání důležitých informací,
 - zvýšení konkurenceschopnosti a přizpůsobivosti zaměstnavatelů.
- Právo na informace a projednání mají samotní zaměstnanci. Pokud působí zástupců zaměstnanců, plní zaměstnavatel svou povinnost jejich prostřednictvím.
- Projednáním je jednání za účelem dosažení shody.
- Obsah informování a projednávání: § 279, 280, 286 zákoníku práce.
- Zaměstnavatel musí s odborovou organizací projednávat i některé záležitosti týkající se jednotlivých zaměstnanců (např. výpověď, náhrada škody).

Přístup k nadnárodním informacím

- Právní úprava vychází ze směrnice 2009/38/EC.
- Povinnost zajistit přístup k nadnárodním informacím mají zaměstnavatelé a skupiny zaměstnavatelů s působností na území členských států:
 - zaměstnávají alespoň 1000 zaměstnanců v členských státech a
 - alespoň ve dvou členských státech po 150 zaměstnancích.
- Přístup k nadnárodním informacím musí být zajištěn prostřednictvím:
 - evropské rady zaměstnanců, nebo
 - jiného postupu.

Právo kontroly

- Odborové organizace mají právo vykonávat kontrolu nad stavem BOZP.
- Zaměstnavatel musí vůči odborové organizaci dodržovat povinnosti podle § 322 odst. 1 zákoníku práce.
- Náklady vzniklé výkonem kontroly nad BOZP hradí stát.
- Odborové organizace dbají o dodržování pracovněprávních předpisů.

Shrnutí

- Kolektivní pracovněprávní vztahy vznikají mezi zaměstnavatelem a některým se zástupců zaměstnanců.
- Pro vznik a činnost odborových organizací je zásadní svoboda sdružování a vnitřního uspořádání garantovaná úmluvou MOP.
- Je nutno rozlišovat mezi vznikem odborové organizace a jejím působením u zaměstnavatele.
- Zaměstnavatel musí zástupcům zaměstnancům umožnit výkon jejich činnosti.
- Zástupci zaměstnanců působí jako prostředníci při uplatnění práva zaměstnanců na informace a projednání.
- Pouze odborová organizace může za zaměstnance kolektivně vyjednávat.